

Debrecen egykori polgármestere Simonffy Imre

A Simonffy család a nemességet *németújfalusi* előnévvel 1596-ban Rudolf királytól (1576-1608) nyerte. Birtokaik a Zala megyei Neszele, Döbréte és Gibárt községben voltak. Balázs és fia, Simon itt éltek. Ez utóbbiak egyik leszármazottja, Ádám a közeli Egervárra települt, míg másik fia – az egyre erőszakosabb ellenreformáció elől – Mezőlakra (Veszprém megye), majd 1744-ben Debrecenbe költözött. Fia, I. Sámuel 1811-ben a város főbírája lett, ezt a tisztséget haláláig, 1821-ig viselte. Emellett több egyházi megbízatást is ellátott, volt ispotályi inspektor, irányította a Nagytemplom, az ispotályi templom és a Kollégium építését. Tizenegy gyermeke született. Károly nevű fiától származott Imre (1824-1910). Imre édesanyja ecsedi Csapó Zsuzsánna (1806-1861) volt.¹

Az ifjú Imre tanulmányait a debreceni Kollégiumban végezte (1837-1844). Egy évre – a korabeli szokásoknak megfelelően – „német szóra” Eperjesre ment. Jurátusként részt vett az 1844-es pozsonyi országgyűlésen.² 1845-ban Papszász Lajosnál lett patvarista, majd ezt követően 1847-ben letette az ügyvédi vizsgát, ugyanebben az esztendőben Bihar vármegye aljegyzőjének nevezték ki. 1848-ban hazatért Debrecenbe, itt az öt tiszteletbeli jegyzői állás közül az elsőre őt választották meg. Amikor a haza veszélybe került beállt verespántlikás honvédnek. Ő lett – mint főhadnagy – az egyik század parancsnoka. Az első csata után kapitánnyá léptették elő. Későbbiekben a délvidéki harcokban vett részt, végül az aradi várórség tagja volt 1849. augusztus 17-ig.³

A szabadságharc után 1851-1858 között jegyzőként újjászervezte a városi nyomdát, majd mint tanácsnok szolgálta a várost.⁴

1855-ben megnősült, Tóth István lányát, Zsuzsannát (1833-1897) vette feleségül. Egy gyermekük született, Béla (1864-1901)⁵, akinek korai halála derékba törte apja kimagasló tevékenységét.

Az abszolutista Bach-rendszert nem tartotta elfogadhatónak, ezért igyekezett elérni, hogy a debreceniek minél kevesebb kincstári adót fizessenek. Azt is elérte, hogy az adók beszedésével megbízott hivatalnokok ne bontsák fel a hatóságtól érkező leveleket, mert azok rendszerint a befizetéseket sürgették. Amikor pedig a hatalom a nem fizetőkhez – büntetésként – két-két lovaskatonát helyezett el szállásra, Simonffy a város házipénztárából minden katona után napi egy-egy forintot utaltatott ki az érintett polgároknak. Az így kiürített pénztárból nem lehetett adót befizetni. Az önkényuralom erre lefoglaltatta a házipénztárt. Ekkor ellenlépésként Simonffy meggyőzte a város bérlőit, hogy kötelezettségeiket ne a házipénztárba, hanem egy külön kasszába fizessék, amiből a polgárokat továbbra is díjazni lehetett. Sőt, a Simonffy által javasolt színházépítésre is jutott egy jelentős összeg, amiből lerakták az épület alapjait. Ezzel azt is elérte, hogy az abszolu-

1 Nagybakay (Rickl) Antal: Simonffy Sámuel a Debreceni Nemes Kalmár Társaság tagja, debreceni főbíró. Élete, munkássága, családja és kora (Debrecen, 1936) és Vajay Szabolcs: A johannita lovagrend. (Debrecen, é.n.)

2 Debreceni Ellenőr 1895. okt. 12.

3 Bona Gábor: Kossuth Lajos kapitányai (Bp. 1988.) 542. old.

4 Hajdú-Bihar megyei Levéltár (Továbbiakban: HBML) XVII. évkönyve, 1990. (Debrecen, 1990) 32. old.

5 Hajdú-Bihari Napló (Továbbiakban: HBN) 1990. aug. 09. Gazdag István cikke.

tizmust kiszolgáló városvezetés az építkezés befejezésére kényszerült, s így hosszú időre lehetetlenné vált a kincstári adó befizetése.

Népszerűségére jellemző, hogy 1875. október 7-én, a városi közgyűlésen közfelkiáltással választották polgármesternek. Ez többször megismétlődött, így 27 évig volt a város vezetője, s – mint utaltunk rá – csak a fia halála miatti elkedvetlenedésében mondott le tisztségéről.

Polgármesterségének idején hatalmasat fejlődött Debrecen. Létrehozta az erdei vasutat, közkedvelt nevén a „Zsuzsi”-t (1882).⁶ A monarchiában elsőnek itt indult gépi gőzerővel vontatott városi tömegközlekedés (1884).⁷ Ez a „kisvasút” lett a villamos elődje. Templomok, iskolák épültek. Az ipar területén sikerült elérnie, hogy Debrecenbe kerüljön a régió Dohánygyára (1887), a Járműjavító (1898). Polgármestersége alatt létesült a Vidoni szalámigyár. Megalapította a Vágóhidat, a városnak saját téglagyára lett, s ez áraival rákényszerítette a többi hasonló üzemet a helybeliek mérsékelt áron való kiszolgáltatására. Részt vett a kisemberek bankjának, a Kölcsönös Segélyező Egyletnek a megalapításában. A légszeszgyárral (gáz) szemben felépült a Közraktár. Számatalan elnökségi tisztséget vállalt (Vöröskereszt, Kaszinó, stb.)

Törekedett arra, hogy a környező települések közül minél több kapjon vasúti összeköttetést Debrecennel, hogy ezáltal ez utóbbi centrum jellege erősödjék. A város vagyonaiból jelentős összeget fordított a helyi érdekű vasutak építésére. Hajdúnánással 1884-ban, Büdöskényvel 1886-ban, Füzesabonnyal, Ohattal, Polgárral 1891-ben, Sáránddal, Derecskével, Létával 1894-ben jött létre vasúti összeköttetés. A megnövekedett vasúti forgalom szükségessé tette az 1857-ben emelt „indóház” helyett az új Nagyállomás építését (1900-1904), amely az ország legszebb és legnagyobb vidéki állomása lett.⁸

Artézi kutakat fúratott, az épülő Dohánygyárat erdősávval vettette körül, gondoskodott arról, hogy a szegénysorsú járóbetegnek is orvosi ellátásban részesülhessenek a Vöröskereszt Egyesület városi nyilvános rendelőjében. Ugyancsak az egészségügy érdekében ellenőrzéseket tartott az üzletekben, piacokon, felépítette az új (Bem téri) városi kórházat. 1901-re épült meg Pallagon a Mezőgazdasági Akadémia több tanári lakással.⁹

A város vagyona 1875-ben, polgármestersége kezdetén 10 millió forint volt, ami 1900-ra (akkori értékben) 20 millió forintra (40 millió koronára) nőtt.¹⁰ Igaz, az adósság 463 ezerről 5 millióra emelkedett.

Polgármestersége idején a város lakóépületeinek 40 %-a kicserélődött, sok középület emelkedett Debrecen központjában, ugyanakkor a gyorsan növekvő lakosság (a sok betelepülő) egymás után hozta létre a kertskéket. Ekkor alakult ki a Homokkert, a Nyilastelep (a mai Szabadságtelep) és a Csapóker. Erőteljesen fejlődtek a villanegyedek (Simonyi út, Széchenyi kert, Nagyerdő környéke). Maga is kiköltözött városi házából a Kossuth utca 17-ből a Simonyi út 32. szám alatt emelt villájába.

Elérte, hogy az akkor kialakuló igazságügyi hálózat több fóruma (Járásbíróság, Törvényszék, Királyi Ítéltábla) Debrecenbe kerüljön. Ezek díszes palotái nagyban javították Debrecen városképét.¹¹

Hihetetlen munkabírású, ugyanakkor szerény, megnyerő modorú ember volt. A város polgármestereként a tisztviselői kartól precíz munkát követelt, a kiadott utasításokat

6 Szűcs Ernő: A „Zsuzsi” Debrecen Gazdasági Vasút (HBML XXI. Évkönyv 1990.) 25. old.

7 Szűcs E. Zoltán: A debreceni kötőpályás közlekedés 120 éve (Debrecen, 2004) 15. old.

8 A Nagyállomást Pfaff Ferenc tervezte. Az épület 1944. június 2-án súlyos bombatámadást szenvedett.

9 Szűcs István: A debreceni Casino története (Debrecen, 1984) 18. old.; és 100 éves a Vöröskereszt (Szerk.:Gazdag István, Debrecen, 1981.) 11. old.

10 1892-től a fizetőeszköz a korona lett. 1 korona értéke 2 forint volt.

11 Szűcs Ernő: Bemutatjuk (Debrecen, 1987) 136. old. A királyi Ítéltábla 1891-ben épült fel.

következéseten számon kérte. Munkáját nemcsak a helybeliek ismerték el azzal, hogy ellenjelölt nélkül újból és újból öt választották polgármesterré, hanem 1878-ban királyi tanácsosi címet nyert, 1888-ban pedig III. osztályú Vaskorona-renddel tüntették ki. Ez feljogosította volna a „lovagi” cím megkérésére, de szerénységéből fakadóan ezt nem tette meg. Az olasz király 1886-ban a Koronarend tisztikeresztjével, a szerb uralkodó a királyi Takora-renddel tüntette ki. Fiume városa 1893-ban díszpolgárrá választotta.

Debrecen lakói 1900. október 18-án negyedszázados polgármesteri tevékenysége elismeréseként egésznapos ünnepség keretében köszöntötték. A fáklyás felvonulókat Kosuth utcai házának erkélyén fogadta. A menetben részt vett a Járműjavító fúvózenekara, az 1200 lampionossal együtt nagy tömeg hullámozott az utcákon, a dalkörök szerénádót adtak.¹²

A debreceni polgárok emlékét azzal örökítették meg, hogy a valamikori Kis-Új utcát róla és nagyapjáról (Sámuelről) nevezték el Simonffy utcának, melynek sarkain állnak a város első – általa építtetett – eklektikus stílusú tornyos bérházai. Hamvait a régi dobozi temetőből – megbecsülésből – az 1930-as években a Köztemető parkosított részén helyezték el. Sírját időnként – az 1848-ra emlékezők – megkoszorúzzák. Sajnálatos azonban, hogy egykori háza falán nem az ő, hanem más nevét őrző emléktábla van elhelyezve.

12 HBML XVII. évkönyv 25. old.; és HBN 1990. augusztus 09.